

ARBETSPLATSFÖRLAGT LÄRANDE

Ansvar för elevernas arbetsmiljö

Skolverket

Informationen i den här broschyren gäller arbetsplatsförlagt lärande (apl) för elever inom lärlingsutbildning och skolförlagd yrkesutbildning i gymnasieskolan och gymnasiesärskolan. Den gäller även för elever i yrkesintroduktion oavsett om det rör sig om apl eller praktik.

Både skolan och arbetsplatsen ansvarar

En elev som genomgår utbildning på en arbetsplats ska när det gäller arbetsmiljöfrågor likställas med arbetstagare.¹ För elever under 18 år finns särskilda regler i Arbetsmiljöverkets föreskrifter och allmänna råd om minderårigas arbetsmiljö.²

Huvudmannen för skolan och arbetsgivaren har tillsammans ansvar för elevens arbetsmiljö. Skolan har således en del av arbetsmiljöansvaret även när eleven är på arbetsplatsen. Detta eftersom skolan utformar och organiserar utbildningen där apl ingår samt väljer vilka arbetsplatser eleverna kan vara på. Besök på arbetsplatsen kan ge huvudmannen för skolan kunskaper om arbetsmiljö och arbetsmiljörutiner på arbetsplatsen.

Förutom att huvudmannen för skolan har ett ansvar att se till att arbetsmiljörutiner finns, ansvarar huvudmannen även för att följa upp att rutinerna följs och vid behov revideras.

Bedöm riskerna för eleven

Innan apl eller praktik påbörjas på arbetsplatsen ska huvudmannen för skolan och arbetsgivaren genomföra en riskbedömning och vid behov utföra en medicinsk kontroll av eleven samt vidta de åtgärder som behövs.³

Arbetsgivaren ska bedöma vilka risker det finns med de arbetsuppgifter eleven ska utföra enligt Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt arbetsmiljöarbete samt den arbetsutrustning eleven ska använda.⁴ Bedömningen ska bland annat visa om och hur man kan anpassa arbetsupp-

Huvudmannen för skolan ansvarar för att skaffa platser för det arbetsplatsförlagda lärandet och att detta uppfyller de krav som finns för utbildningen (4 kap. 12 § gymnasieförordningen).

gifterna för eleven och vilka möjligheter det finns att handleda eleven.⁵

Om det framkommer att arbetsgivaren inte följer arbetsmiljölagstiftningen och huvudmannen för skolan har kunskap om detta kan även huvudmannen för skolan tillsammans med arbetsgivaren vara ansvariga.⁶

Om eleven kommer att vara på flera arbetsställen ska riskbedömningen göras på alla dessa. Riskbedömningen ska alltid dokumenteras.⁷

Elever som är under 18 år har enligt arbetsmiljölagstiftningen delvis ett starkare skydd än vuxna. Det innebär att arbetsmiljöansvaret kan vara olika för elever på en arbetsplats beroende på om de har fyllt 18 år eller inte.

Handledning enligt arbetsmiljölagstiftningen

Arbetsgivare får inte låta minderåriga utföra vissa riskfyllda arbetsuppgifter.⁸ En lista på dessa arbeten finns i bilaga 1 till föreskrifterna om minderårigas arbetsmiljö. De flesta av arbetsuppgifterna i listan är dock tillåtna om en handledare leder arbetet och eleven är över 15 år. En handledare är en lämplig person som kan leda och ha tillsyn över de uppgifter som en minderårig elev utför.

Från den 1 februari 2013 gäller nya föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö. Enligt dem är några arbeten, som tidigare kunde utföras av elever under 18 år, förbjudna. Ett av dessa arbeten är väktare.

Handledaren bör ha minst ett års erfarenhet av de aktuella arbetsuppgifterna från arbetsliv eller utbildning och ha nödvändiga kunskaper om risker och skydd.⁹

Arbetsgivaren och huvudmannen för skolan ska se till att eleven vet vem eller vilka som är handledare. Om eleven är på flera ställen

Handledning innebär att arbetet ska utföras under ledning och tillsyn av en lämplig person som har fyllt 18 år och har kunskaper om arbetet (10 §, AFS 2012:3).

ska det vara klart vem som är handledare på respektive ställe. Kravet på ledning och tillsyn innebär inte att eleven bara ska gå vid sidan om och se på. Det innebär inte heller att handledaren ska stå bredvid hela tiden. Handledaren bör däremot inte lämna en minderårig elev ensam

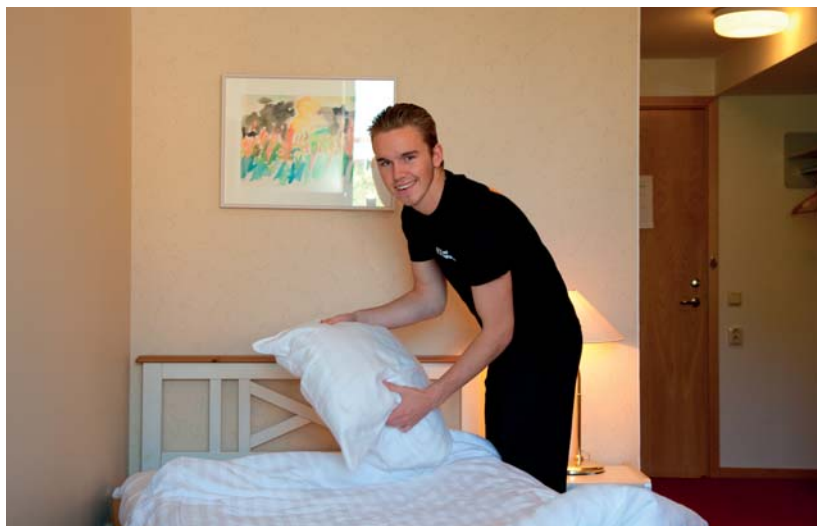
med arbetsuppgifterna förrän handledaren har förvissat sig om att eleven har tillräcklig kunskap och erfarenhet.

Anmäl tillbud och olyckor på arbetsplatsen

Om en olycka eller ett allvarligt tillbud drabbar eleven under det arbetsplatsförlagda lärandet ska detta anmälas utan dröjsmål till Arbetsmiljöverket.¹⁰ Det är viktigt att huvudmannen för skolan och arbetsgivaren är medvetna om detta och upprättar rutiner för att meddela varandra om något inträffar och hur anmälan ska ske.

Arbetsmiljöansvar i utbildningskontrakt/överenskommelser

För elever som går gymnasial lärlingsutbildning ska det finnas ett utbildningskontrakt.¹¹ Eleven ska känna till innehållet i utbildningskontraktet. Förutom de delar i utbildningskontraktet som behandlar elevens utbildning kan även kontraktet reglera frågor som rör arbetsmiljöansvaret.

För elever som inte går gymnasial lärlingsutbildning men gör apl eller praktik behövs inget utbildningskontrakt. För dessa elever kan det ändå behövas en skriftlig överenskommelse om vilka arbetsuppgifter eleven får göra själv, vilka eleven får göra med handledning och vilka eleven inte får göra alls.

Huvudmannen för skolan och arbetsgivaren kan i samråd ta fram rutiner för hur skolan och eleven får kontakt vid olyckor, tillbud, sjukdom eller förändringar av verksamheten på arbetsplatsen som påverkar elevens säkerhet.

I kontraktet/överenskommelsen kan beskrivas vilka rutiner huvudmannen för skolan och arbetsgivaren har kommit överens om för elevens arbetsplatsförlagda lärande så att huvudmannen för skolan och arbetsgivaren kan följa upp dem tillsammans. Huvudmannen för skolan och arbetsgivaren kan också skriva in vem som ska göra vad för att parterna ska uppfylla sitt respektive arbetsmiljöansvar.

Om exempelvis arbetsmiljörättsliga regler kräver att skyddsutrustning ska användas är det av vikt att huvudmannen för skolan och arbetsplatsen kontrollerar att reglerna följs. Arbetsgivaren ansvarar alltid för att eleven använder skyddsutrustningen på arbetsplatsen.

Exempel på arbetsmiljöpunkter i utbildningskontraktet/överenskommelser

Punkterna nedan är exempel på hur skolan och arbetsgivaren tillsammans kan reglera arbetsmiljöansvaret gentemot varandra.

- Arbetsgivaren ger i god tid skolan de instruktioner som gäller på arbetsplatsen för att undgå risker i arbetet.
- Innan eleven börjar sin arbetsplatsförlagda utbildning informerar skolan eleven om instruktionerna för arbetsplatsen och försäkrar sig om att eleven har förstått dem för att undgå risker i arbetet.
- Innan eleven börjar på arbetsplatsen ska företaget försäkra sig om att eleven känner till och förstår instruktionerna för att undgå risker i arbetet.
- Skolan ser till att eleven har med sig skyddsutrustning till företaget.
- Elevens handledare kontaktar omedelbart skolans kontaktperson om det inträffar en olycka eller ett allvarligt tillbud.
- Elevens handledare kontaktar omedelbart skolans kontaktperson om eleven missköter sig på sådant sätt att eleven inte följer arbetsplatsens rutiner eller andra regler, arbetsgivaren misstänker att eleven använder alkohol eller andra droger som påverkar arbetsförmågan.
- Vid frånvaro ska elevens handledare kontakta skolans kontaktperson om eleven är sjuk mer än en vecka eller sjuk vid fler än fyra tillfällen under en månad och om eleven är borta från arbetsplatsen utan giltigt skäl.
- Skolan informerar handledaren om eleven har funktionsnedsättningar som man inte omedelbart ser eller om eleven har visat prov på bristande omdöme som kan ha betydelse ut säkerhetssynpunkt. Arbetsgivaren anpassar i sådant fall sitt arbetsmiljöarbete till elevens behov.
- ...

Referenslista

- ¹ 1 kap. 3 § första stycket i arbetsmiljölagen (1977:1160).
- ² Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö och allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna (AFS 2012:3).
- ³ 4–6 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö och allmänna råd om tillämpningen av föreskrifterna.
- ⁴ 8 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om systematiskt (AFS 2001:1) och 3–4 §§ Arbetsmiljöverkets föreskrifter om användning av arbetsutrustning (AFS 2006:4).
- ⁵ Allmänna råd till 6 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö. Se även 2 kap. 1 § och 3 kap. 3 § arbetsmiljölagen (1977:1160).
- ⁶ Allmänna råd till 6 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö.
- ⁷ 3 kap. 2 a § arbetsmiljölagen.
- ⁸ 11 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö.
- ⁹ Allmänna råd till 10 § Arbetsmiljöverkets föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö.
- ¹⁰ 2 § arbetsmiljöförordningen (1977:1166).
- ¹¹ 16 kap. 11 a § skollagen (2010:800).

Beställningsadress:
Fritzes kundservice
106 47 Stockholm
Telefon: 08-690 95 76
Telefax: 08-690 95 50
E-post: skolverket@fritzes.se
www.skolverket.se

Beställningsnr: 13:1327
ISBN: 978-91-7559-034-9

Grafisk formgivning: Typisk Form designbyrå
Foto, omslag och sid 4 Thomas Henrikson
Foto, sid 5, 6, 7 och 8 Michael McLain
Tryck: Elanders Sverige AB
Upplaga: 10 000 ex

Stockholm april 2013

En elev som får utbildning på en arbetsplats, likställs alltid med en arbetstagare vad gäller arbetsmiljö. Därmed har skolan och arbetsgivaren ett gemensamt ansvar för elevens arbetsmiljö. För elever som ännu inte har fyllt 18 år finns särskilda regler som innebär att minderåriga inte får utföra vissa riskfyllda arbetsuppgifter.

Den 1 februari 2013 började Arbetsmiljöverkets nya föreskrifter om minderårigas arbetsmiljö gälla. I den här trycksaken kan du ta del av Skolverkets information om vad föreskrifterna innebär för eleven, skolan, huvudmannen och arbetsgivaren.

Länkar till föreskrifterna finns på www.skolverket.se/yrkesutbildning

Skolverket

www.skolverket.se